

Eindrapport

Koopstromen Rivierenland 2021

Colofon

Projectomschrijving

Het Koopstromenonderzoek Rivierenland 2021 brengt het ruimtelijk koopgedrag in deze regio in beeld. In het onderzoek staat de oriëntatie van de consument centraal, voor detailhandel en horeca, voor offline en online.

Publicatiedatum

Maart 2022

Opdrachtgever

Provincie Gelderland en Regio Rivierenland

Samenstelling rapport

Anouk Smeltink-Mensen

Thijs Lenderink

Rapportnummer

2022/050

Uitgave

I&O Research

Postbus 563

7500 AN Enschede

Ondanks de zorgvuldige samenstelling van het rapport kunt u er geen rechten aan ontleen. Het overnemen van delen van deze publicatie is toegestaan mits u de bron vermeldt.

Managementsamenvatting

Demografie

Tussen 2016 en 2021 groeide de bevolking van Rivierenland met 4%. Dit is gelijk aan de bevolkingsontwikkeling van het totale onderzoeksgebied van het Koopstromenonderzoek 2021. De sterkste groei vond plaats in Zaltbommel en Neder-Betuwe (beide 7%), Tiel groeide het minst sterk (1%). Tiel is tevens de gemeente met het laagste inkomensniveau : met een gemiddeld huishoudinkomen van € 42.400 is Tiel de enige gemeente in Rivierenland waar het inkomen onder het landelijke gemiddelde (van € 45.400) ligt. In West Betuwe en Buren ligt het gemiddeld inkomen het hoogst.

Detailhandelsstructuur

Rivierenland kenmerkt zich door een redelijk “platte” hiërarchie als het gaat om de detailhandelsstructuur waarbij er geen sprake is van een duidelijke centrumplaats. Hoewel Tiel de rol van centrale winkelkern en -gemeente in de regio vervult, is zowel qua omvang als functie de afstand tot andere gemeenten en kernwinkelgebieden (de centra van Culemborg, Geldermalsen en Zaltbommel) niet heel groot.

Branchering

Van alle detailhandelsbranches, de horeca en de diensten ligt het zwaartepunt in Tiel. Dit geldt echter ook voor het aantal leegstaande meters dat in Tiel veruit het grootst is. Als geheel telt Rivierenland ten opzichte van haar bevolkingsomvang relatief weinig winkels in de recreatieve sector. Dit past bij het wat meer landelijke karakter van deze regio. Rivierenland heeft juist een uitgebreid winkelaanbod in de doelgerichte sector heeft (zowel uitgedrukt in aantal verkooppunten als in winkelvloeroppervlakte).

Ontwikkeling verkooppunten

Tussen 2016 en 2018 nam het winkelaanbod in Rivierenland beduidend sterker af dan in het onderzoeksgebied als geheel. In vrijwel alle winkelgebieden nam het aantal verkooppunten in de recreatieve en doelgerichte sector af. Sectoren die in het onderzoeksgebied in omvang toenamen (horeca, cultuur en ontspanning) deden dat in Rivierenland beduidend minder sterk. Na 2018 maakte Rivierenland hierin een inhaalslag.

Ontwikkeling leegstand

In Rivierenland als geheel nam de leegstand de afgelopen vijf jaar fors af. Dit gebeurde vooral op verspreide locaties. In de twee grootste centrumgebieden (die van Tiel en Culemborg) nam deze juist toe. Dit geldt zowel voor het totale aantal verkooppunten als voor de winkelvloeroppervlakte in de detailhandel.

Marktaandeel en economisch functioneren

Uit de gemeentelijke marktaandelen¹ blijkt de recreatieve functie van Tiel en in mindere mate die van Zaltbommel. Voor doelgerichte aankopen is Culemborg na Tiel de belangrijkste trekker. Maasdriel en Buren hebben in de eerste plaats een boodschappenfunctie. De vloerproductiviteit van de recreatieve en doelgerichte sector ligt in Rivierenland relatief laag. Dit is (deels) te verklaren vanuit het wat meer landelijke karakter van de regio.

Binding en afvloeiing (bestemming)

Vooral in de recreatieve sector is de regionale binding laag: 30% van de bestedingen in deze sector komt terecht bij een winkel in Rivierenland. De rest vloeit af naar het online kanaal of naar een winkel buiten Rivierenland. Buiten Riviereland zijn 's-Hertogenbosch, Utrecht en in mindere mate Veenendaal en Druten de belangrijkste trekkers. In de doelgerichte sector blijft ongeveer de helft van de bestedingen in Rivierenland. Op gemeenteniveau valt op dat er nauwelijks samenhang is tussen het aanbod en de koopkrachtbinding in deze branche.

Toevloeiing (herkomst)

In de recreatieve sector hebben Tiel, Buren en Culemborg de grootste bovenlokale trekkracht (toevloeiing). In Buren is dit onder meer te danken aan de toeristische functie van deze gemeente. Behalve voor de recreatieve sector leidt dit ook voor de Burense horecasector tot de nodige toevloeiing.

Waardering winkelgebieden

In het algemeen waardeert de consument de winkelgebieden in Rivierenland vooral op hun bereikbaarheid. Over het horeca-aanbod en de aanwezige faciliteiten (zoals wifi, kluisjes en toiletten) zijn consumenten in Rivierenland beduidend minder te spreken.

¹ Het deel van totale fysieke winkelomzet in Rivierenland dat in de betreffende gemeente terecht komt.

Inhoudsopgave

1	Koopstromenonderzoek 2021	6
1.1	Periodiek houvast met nieuwe inzichten	6
1.2	Datapresentatie Rivierenland	7
1.3	Leeswijzer	7
2	Demografie	9
3	Ontwikkeling aanbod	10
3.1	Detailhandelsstructuur	10
3.2	Branchering	11
3.3	Ontwikkeling verkooppunten	13
3.4	Ontwikkeling aanbod centrumgebieden	14
4	Bestedingen en marktaandelen	16
4.1	Bestedingen	16
4.2	Marktaandeel gemeenten	16
4.3	Economisch functioneren	17
5	Koopstromen	19
5.1	Inleiding	19
5.2	Binding en afvloeiing (bestemming)	20
5.3	Toevloeiing (herkomst)	25
5.4	Stromen horeca	27
6	Waardering winkelgebieden	28
6.1	Waardering winkelgebieden	28
6.2	Verblijfsduur	29

1 Koopstromenonderzoek 2021

1.1 Periodiek houvast met nieuwe inzichten

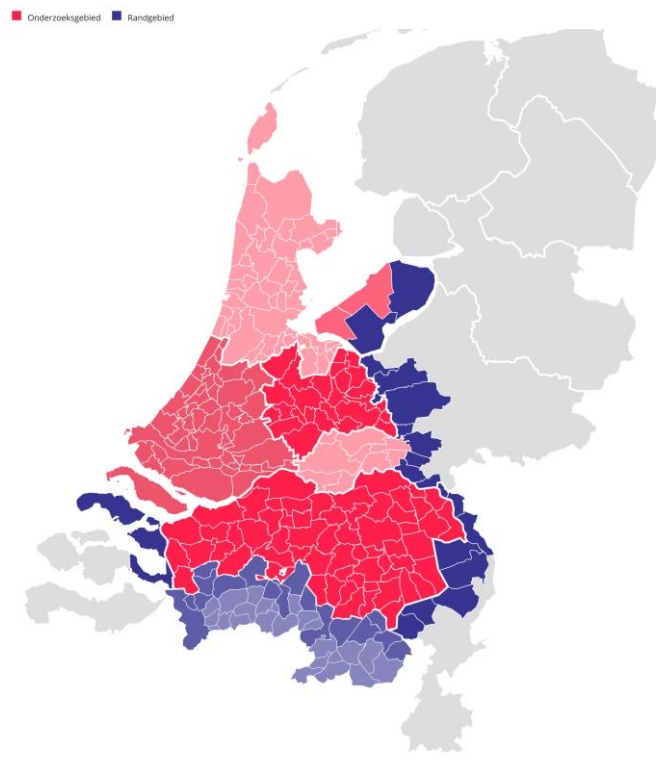
Consumenten, marktpartijen en overheden hebben behoefte aan een evenwichtige, goed functionerende voorzieningenstructuur op lokaal, regionaal en provinciaal niveau. Om dat evenwicht te monitoren, hierop te sturen, publieke investeringen te verantwoorden en initiatieven te toetsen, is informatie nodig. Informatie die ook van belang is voor bijvoorbeeld ondernemers(verenigingen), centrummanagement en de vastgoedsector. Koopstromenonderzoek biedt die informatie.

Koopstromenonderzoek kijkt van oudsher naar het ruimtelijk koopgedrag van consumenten, naar hun waardering voor winkelgebieden en kenmerken van koopgedrag. Het belang van inzicht in het motief en oordeel van de consument is nu groter, door het veranderend koopgedrag van consumenten en de invloed daarvan op de winkelgebieden. Zeker als het om de grotere winkelgebieden gaat, veranderen deze van plaatsen om te kopen naar plaatsen om te zijn. Horeca, diensten, cultuur en ontspanning bepalen steeds meer de lokale 'kleur'. Beleid is dan ook steeds meer gericht op het vergroten van de kwaliteit van deze gebieden.

Voor Rivierenland is dit het eerste koopstromenonderzoek conform het Afsprakenkader landelijke richtlijnen Koopstromenonderzoek² van het IPO (Interprovinciaal Overleg). Rivierenland haakte hiervoor aan bij het Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant dat op 17 februari 2022 is gepubliceerd³.

Voor dit koopstromenonderzoek vulden in september en oktober 2021 186.595 inwoners van het onderzoeksgebied⁴ en het Nederlandse en Belgische randgebied een [enquête](#) in. Hiervan kwamen er 5.410 uit de acht gemeenten van Rivierenland⁵.

Inwoners gaven aan waar ze de laatste keer boodschappen deden, mode en luxe en diverse andere artikelen kochten. De bezochte winkelgebieden gaven ze een beoordeling. De koopstromen zijn met kengetallen vertaald naar bestedingen van inwoners en omzet en marktaandeel van winkelgebieden. Toeristische bestedingen zijn (bij-)geschat. Voor de exacte aanpak van het onderzoek is er een [onderzoeksverantwoording](#) beschikbaar.

² https://retailand.nl/app/uploads/2019/09/Afsprakenkader-landelijke-richtlijnen-koopstromen_26SEPT-2019.pdf

³ Zie www.kso2021.nl.

⁴ Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant, Rivierenland, Almere en Lelystad.

⁵ [Buren](#), [Culemborg](#), [Maasdriel](#), [Tiel](#), [Zaltbommel](#), [West Maas en Waal](#), [Neder-Betuwe](#), [West Betuwe](#).

1.2 Datapresentatie Rivierenland

In dit rapport kijken we op hoofdlijnen naar de resultaten van de acht gemeenten en de belangrijkste winkelgebieden daarbinnen. In de factsheets en in de online tool op www.kso2021.nl staan meer gedetailleerde resultaten en is er mogelijkheid om resultaten van gemeenten en winkelgebieden te vergelijken.

We beschrijven koopstromen voor de branche detailhandel en de branche horeca. Binnen de detailhandel maken we een onderscheid tussen de dagelijkse en niet-dagelijkse sector, en binnen de niet-dagelijkse sector tussen de doelgerichte en recreatieve branches (zie de afbeelding links hieronder). We maken bij gemeenten onderscheid naar stedelijkheidsgraad en bij winkelgebieden naar omvang en naar de driedeling centraal-ondersteunend-grootschalig (zie de afbeelding rechts hieronder).

Afbakening branches

Sector niet-dagelijks	BRANCHES KSO	ARTIKELGROEPEN
	Sector dagelijks	
	Dagelijks	dagelijks
	Sector recreatief	
	Mode & Luxe	mode huishoudelijk sport- en spel media en hobby
	Sector doelgericht	
	In & om het huis	elektronica doe-het-zelf woninginrichting tuinartikelen en planten

Visualisatie typen winkelgebieden

- Centrale winkelgebieden: het centrale winkelgebied van een plaats.
- Ondersteunende winkelgebieden: wijk-, buurt- en stadsdeelcentra veelal sterk gericht op dagelijkse boodschappen.
- Grootschalige winkelgebieden: winkelgebieden met grootschalig winkelaanbod veelal in doelgerichte branches (zoals woonboulevards).

1.3 Leeswijzer

We starten hierna met een overzicht van de voor koopstromen relevante demografische kenmerken van Rivierenland. Daarna laten we zien hoe het voorzieningenaanbod in de detailhandel, horeca en cultuur & ontspanning zich in Rivierenland ontwikkelde. Vervolgens gaan we in op de feitelijke resultaten van het koopstromenonderzoek. We laten zien wat de inwoners van Rivierenland in 2021 besteedden bij de gevestigde en online detailhandel en hoe groot de toonbankbestedingen (de bestedingen bij de winkels in Rivierenland) waren. Tevens laten we waar deze bestedingen in Rivierenland terecht kwamen (marktaandeel).

Vervolgens gaan we in op de koopkrachtbinding en -toevloeiing in de regio Rivierenland. Hier laten we zien in hoeverre de inwoners georiënteerd zijn op de winkels in hun eigen gemeente (binding), op het onlinekanaal (online afvloeiing) of op winkels in een andere gemeente (afvloeiing fysiek). Andersom geredeneerd laten we zien in hoeverre de winkels in Rivierenland afhankelijk zijn van bestedingen van de eigen inwoners of van bestedingen die van buiten de eigen gemeente komen (toevloeiing). Behalve voor de detailhandel, schetsen we een beeld van de stromen in de horecasector in Rivierenland.

2 Demografie

Rivierenland telde op 1-1-2021 een kleine 250.000 inwoners. De gemeente West Maas en Waal is met iets minder dan 20.000 inwoners de kleinste gemeente qua inwonertal; West Betuwe met ruim 51.000 inwoners de grootste. Tiel en Culemborg zijn de meeste stedelijke gemeenten. Dat wil zeggen dat zij de hoogste omgevingsadressendichtheid hebben. De regio telt 34 kernen waarvan Tiel (40.030), Culemborg (28.960) Zaltbommel (12.750) en Geldermalsen (10.880) de grootsten zijn.

Tabel 2.1 Typering gemeenten Rivierenland

Gemeente	Inwoners 1-1-2021	Ontwikkeling 2016-2021	Stedelijkheid	Inkomen huishouden (*1.000)
West Betuwe	51.500	4%	Niet stedelijk	€ 52,60
Tiel	41.900	1%	Matig stedelijk	€ 42,40
Zaltbommel	29.400	7%	Weinig stedelijk	€ 49,30
Culemborg	29.100	5%	Matig stedelijk	€ 46,80
Buren	27.000	3%	Niet stedelijk	€ 52,80
Maasdriel	25.500	6%	Niet stedelijk	€ 50,40
Neder-Betuwe	24.600	7%	Niet stedelijk	€ 49,40
West Maas en Waal	19.600	5%	Niet stedelijk	€ 48,30
Rivierenland	248.700	4%		

Voor het functioneren van de voorzieningen in de regio zijn onder andere de bevolkingsontwikkeling en het inkomensniveau relevant. Tussen 2016 en 2021 groeide de bevolking van Rivierenland met 4%. Dit is gelijk aan de bevolkingsontwikkeling van het totale onderzoeksgebied. De sterkste groei vond plaats in Zaltbommel en Neder-Betuwe (beide 7%), Tiel groeide het minst sterk (1%). Tiel is tevens de gemeente met het laagste inkomensniveau⁶: met een gemiddeld huishoudinkomen van € 42.400 is Tiel de enige gemeente in Rivierenland waar het inkomen onder het landelijke gemiddelde (van € 45.400) ligt. In West Betuwe en Buren ligt het gemiddeld inkomen het hoogst.

⁶ Gemiddeld besteedbaar inkomen van particuliere huishoudens excl. studenten (2020).

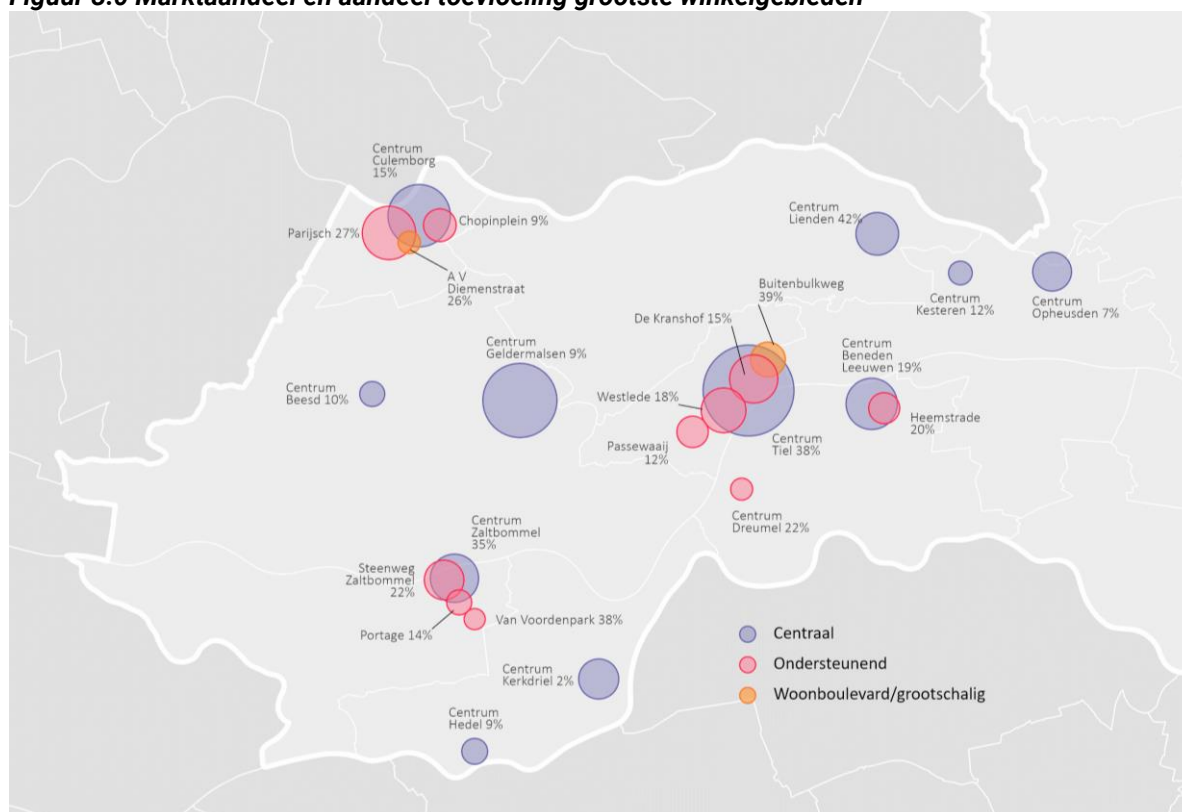
3 Ontwikkeling aanbod

3.1 Detailhandelsstructuur

De kaart geeft een visuele weergave van de detailhandelsstructuur van de regio Rivierenland. Deze laat zien welke functie de grootste centrumgebieden, grootschalige concentraties en ondersteunende winkelgebieden in de regio Rivierenland vervullen. De omvang van een bol geeft het regionale marktaandeel⁷ van het winkelgebied weer. Hierbij is tevens aangegeven welk deel van de bestedingen in het winkelgebied van buiten de eigen gemeente komt (toevloeiing). Bijvoorbeeld: in het centrum van Zaltbommel is de toevloeiing 35%.

Rivierenland kenmerkt zich door een redelijk “platte” hiërarchie als het gaat om de detailhandelsstructuur waarbij er geen sprake is van een duidelijke centrumplaats. Hoewel Tiel de rol van centrale winkelkern en -gemeente in de regio vervult, is zowel qua omvang als functie de afstand tot andere gemeenten en kernwinkelgebieden (de centra van Culemborg, Geldermalsen en Zaltbommel) ook weer niet heel groot.

Figuur 3.0 Marktaandeel en aandeel toevloeiing grootste winkelgebieden

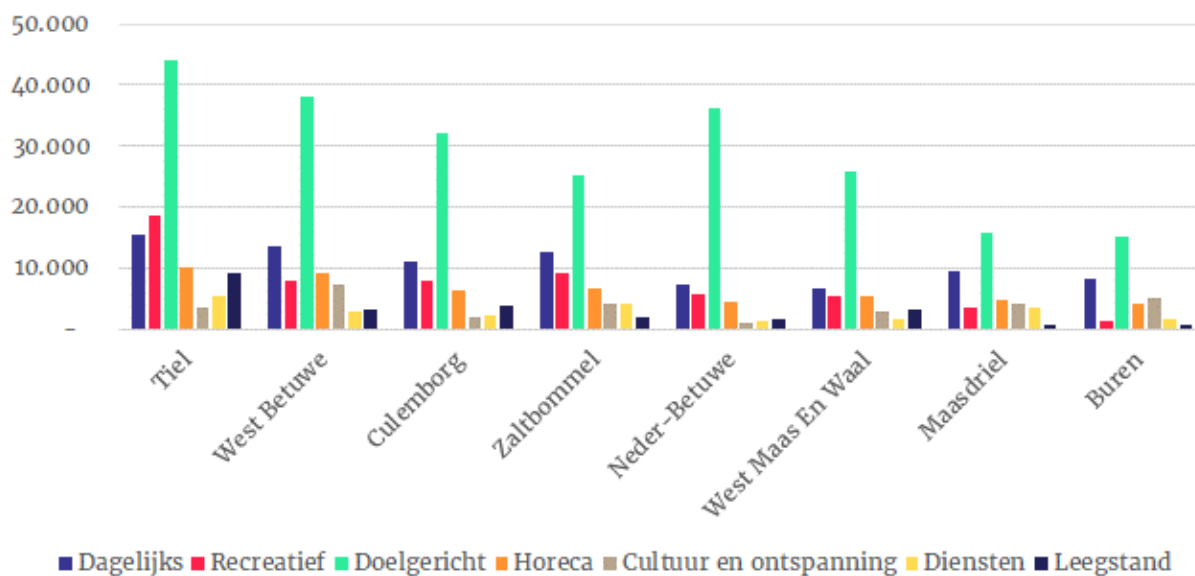

⁷ Het deel van de totale toonbankbestedingen in Rivierenland, dat in dit winkelgebied terecht komt.

3.2 Branchering

Figuur 3.1⁸ laat per sector de winkelvloeroppervlakte van de gemeenten in Rivierland zien. Van alle detailhandelsbranches, de horeca en de diensten ligt het zwaartepunt in Tiel. Dit geldt echter ook voor het aantal leegstaande meters dat in Tiel veruit het grootst is. Alleen in de sector cultuur & ontspanning telt de gemeente West Betuwe de meeste meters. Dit aanbod ziet vooral bij de fitnesscentra en de bibliotheek in Geldermalsen.

Figuur 3.1 Branchering o.b.v. winkelvloeroppervlakte (2021)

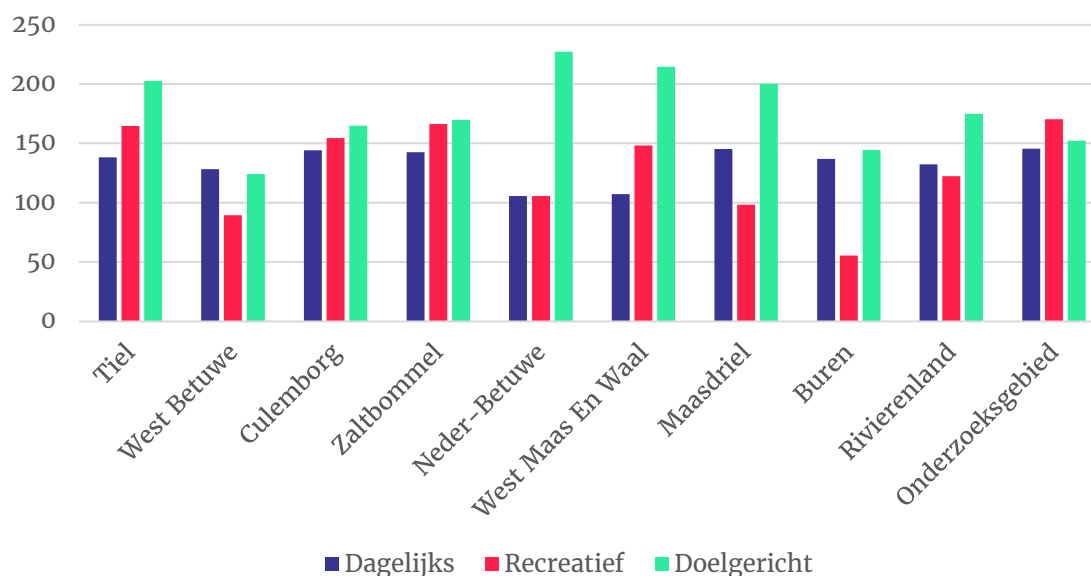

Bron: Locatus, bewerking I&O Research.

⁸ Aflopend gesorteerd naar de totale winkelvloeroppervlakte van de gemeenten. Downloaddatum 1 september.

Om te beoordelen hoe het winkelaanbod zich verhoudt tot de bevolkingsomvang van het gebied, toont figuur 3.2⁹ het aantal verkooppunten (in de detailhandel) per 100.000 inwoners. Hieruit blijkt dat Rivierenland ten opzichte van het totale onderzoeksgebied relatief weinig winkels in de recreatieve sector heeft. Dit past bij het wat meer landelijke karakter van deze regio. Ook valt op dat Culemborg en Zaltbommel ten opzichte van hun bevolkingsomvang ongeveer evenveel verkooppunten tellen als Tiel. Dit is een bevestiging van de relatief platte hiërarchie in de detailhandelsstructuur in Rivierenland.

Figuur 3.2 Aantal verkooppunten detailhandel per 100.000 inwoners (2021)

Bron: Locatus, bewerking I&O Research.

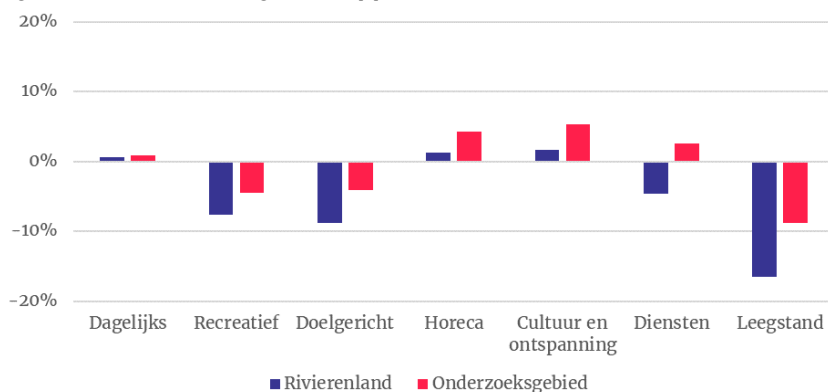
Daarnaast laat de grafiek zien dat Rivierenland een uitgebreid winkelaanbod in de doelgerichte sector heeft (zowel uitgedrukt in aantal verkooppunten als in winkelvloeroppervlakte). Maar liefst 46% van het totale wvo in Rivierenland zit in deze sector (tegenover 34% in het onderzoeksgebied). De gemeente Neder-Betuwe spant hierbij de kroon. Het doelgerichte winkelaanbod in deze gemeente bevindt zich voor een belangrijk deel in de plaats Kesteren.

⁹ Aflopend gesorteerd naar de totale winkelvloeroppervlakte van de gemeenten.

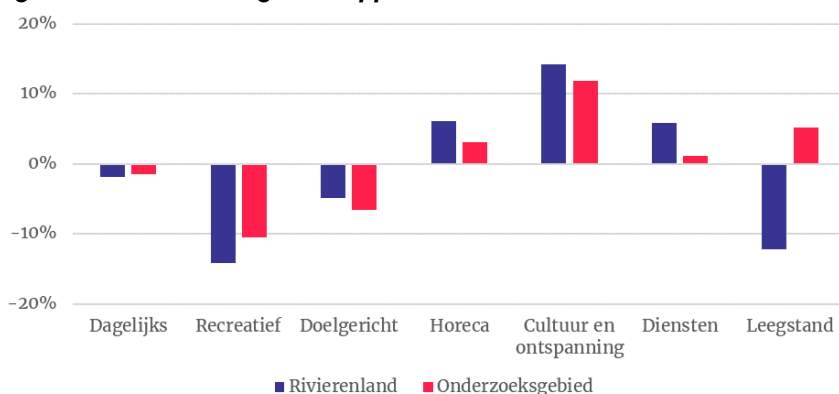
3.3 Ontwikkeling verkooppunten

Figuur 3.3 en 3.4 tonen de ontwikkeling van het aantal verkooppunten in de detailhandel, horeca en cultuur & ontspanning in de regio Rivierenland en het onderzoeksgebied van KSO2021 als geheel. Daarin valt op dat tussen 2016 en 2018 het winkelaanbod in Rivierenland beduidend sterker afnam dan in het onderzoeksgebied als geheel. Sectoren die in het onderzoeksgebied wel in omvang toenamen (horeca, cultuur en ontspanning) deden dat in Rivierenland beduidend minder sterk. Terwijl in veel winkelgebieden winkels werden ingeruild voor leisurevoorzieningen, was dat in Rivierenland minder het geval. Dit had echter niet tot gevolg dat er meer verkooppunten leeg kwamen te staan. Sterker nog: het aantal leegstaande verkooppunten nam in Rivierenland opvallend sterk af. Deze ontwikkeling hield stand in de periode na 2018. Terwijl toen in veel andere winkelgebieden de leegstand weer toenam, nam deze in Rivierenland juist verder af. Ook lijkt er in deze periode een inhaalslag te zijn gemaakt in de ontwikkeling van het aantal verkooppunten horeca en cultuur en ontspanning, dat vanaf 2018 sterk is toegenomen.

Figuur 3.3 Ontwikkeling verkooppunten 2016-2018

Figuur 3.4 Ontwikkeling verkooppunten 2018-2021

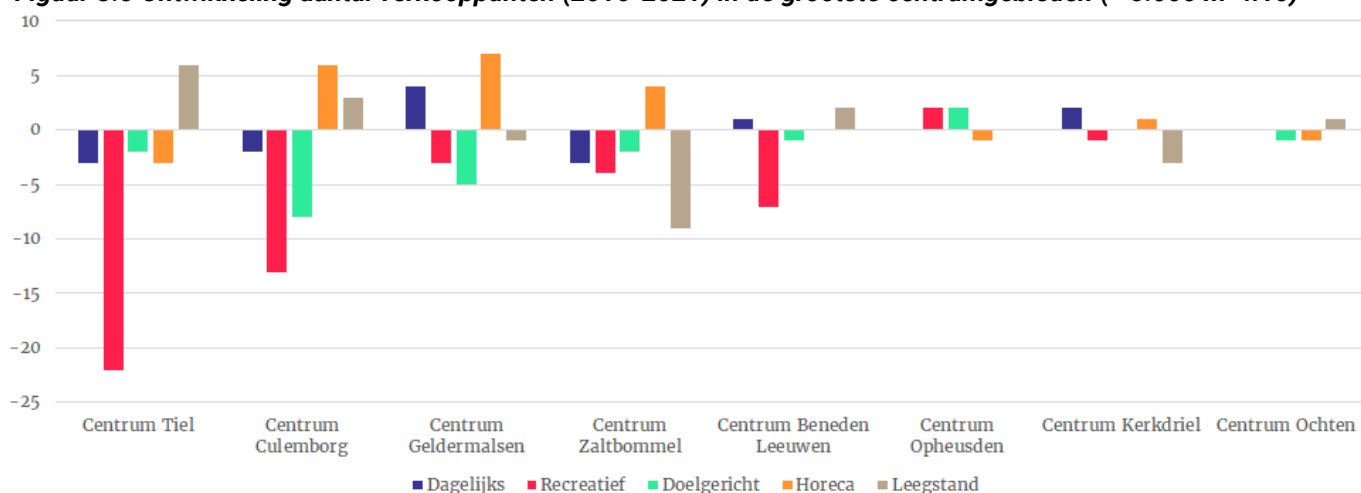
Bron: Locatus, bewerking I&O Research.

3.4 Ontwikkeling aanbod centrumgebieden

Figuur 3.5¹⁰ laat zien hoe het aantal verkooppunten in de detailhandel en horeca en de leegstand zich de afgelopen vijf jaar ontwikkelde in de grootste centrumgebieden van Rivierenland. Hierin valt op dat – hoewel de leegstand op gemeenteniveau afnam – dit niet voor alle kernwinkelgebieden geldt. In de twee grootste centrumgebieden (die van Tiel en Culemborg) nam de leegstand juist toe. Dit geldt zowel voor het totale aantal verkooppunten als voor de winkelvloeroppervlakte in de detailhandel. De centrumgebieden van Zaltbommel en Kerkdriel zagen het aantal leegstaande panden (en het aantal leegstaande vierkante meters detailhandel) tussen 2016 en 2021 verminderen.

De afname van de leegstand in Rivierenland was het grootst op verspreide locaties.

Figuur 3.5 Ontwikkeling aantal verkooppunten (2016-2021) in de grootste centrumgebieden (> 5.000 m² wvo)

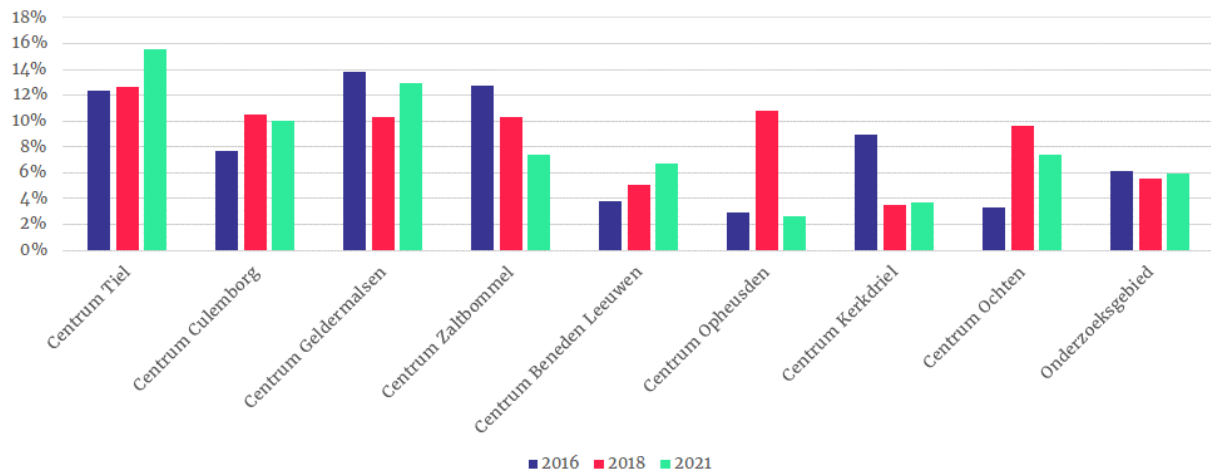
Bron: Locatus, bewerking I&O Research.

Verder zien we dat in vrijwel alle winkelgebieden het aantal verkooppunten in de recreatieve en doelgerichte sector afnam. Een uitzondering is het centrum van Opheusden waar het aantal verkooppunten in deze branches juist toenam. Het aantal horecagelegenheden in dit winkelgebied nam – tegen de trend in – juist af. Dit geldt ook voor het centrum van Tiel. In de centra van Geldermalsen en Culemborg nam het aantal horecagelegenheden het sterkst toe.

¹⁰ Aflopend gesorteerd naar de totale winkelvloeroppervlakte in de winkelgebieden. Downloaddatum steeds 1 september.

Figuur 3.6 laat zien wat deze ontwikkeling deed met het aandeel leegstaande panden (leegstandspercentage) in de grootste kernwinkelgebieden. Hieruit blijkt dat in het centrum van Tiel en het centrum van Geldermalsen het aandeel leegstaande verkooppunten anno 2021¹¹ fors boven het gemiddelde van het onderzoeksgebied ligt.

Figuur 3.6 Ontwikkeling leegstandspercentage grootste kernwinkelgebieden o.b.v. totaal aantal verkooppunten

Bron: Locatus, bewerking I&O Research.

¹¹ Downloaddatum steeds 1 september.

4 Bestedingen en marktaandelen

4.1 Bestedingen

Onderstaande tabel laat zien wat de inwoners van Rivierenland in 2021 besteedden in de detailhandel (excl. BTW). Het gaat om:

- de totale consumentenbestedingen door de inwoners van Rivierenland;
- de online bestedingen door de inwoners (het deel van de consumentenbestedingen dat in het onlinekanaal terechtkomt);
- de toonbankbestedingen (de bestedingen bij de gevestigde detailhandel in Rivierenland, die kunnen ook van buiten Rivierenland komen).

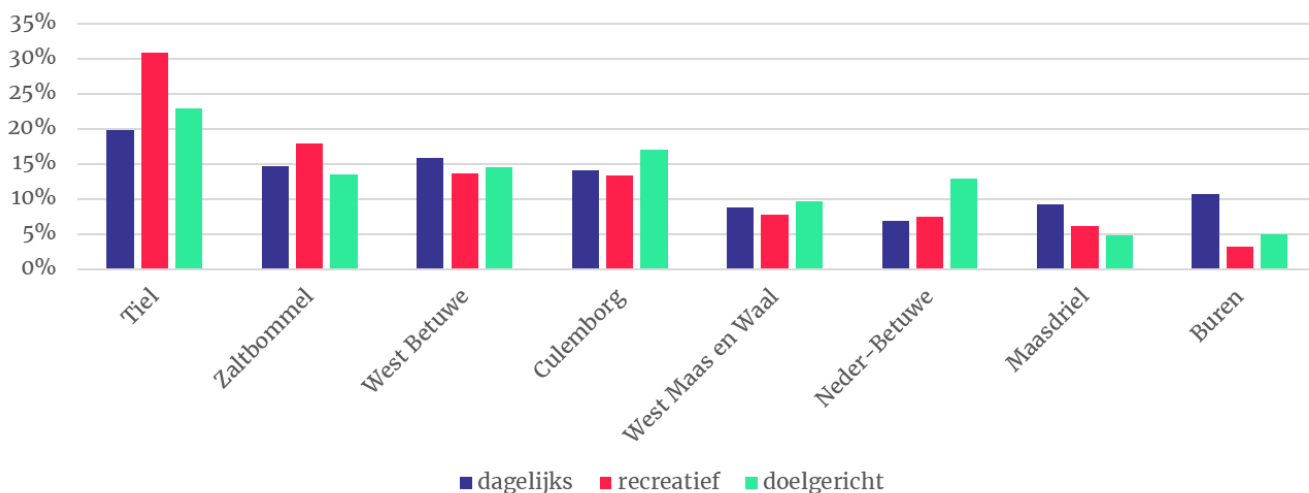
Tabel 4.1 Detailhandelsbestedingen Rivierenland 2021 inclusief toerisme excl. BTW (* mln.)

	dagelijks	recreatief	doelgericht
Consumentenbestedingen	€ 680	€ 394	€ 421
Online bestedingen	€ 35	€ 158	€ 95
Toonbankbestedingen	€ 620	€ 135	€ 245

4.2 Marktaandeel gemeenten

Figuur 4.1 laat per branche zien welk deel van de toonbankbestedingen in Rivierenland in welke gemeente terechtkwam (marktaandelen)¹². Hierin zien we in de eerste plaats de recreatieve functie van Tiel en in mindere mate die van Zaltbommel terug. Culemborg is na Tiel de belangrijkste trekker als het gaat om doelgerichte aankopen. Maasdriel en Buren hebben in de eerste plaats een boodschappenfunctie.

Figuur 4.1 Marktaandeel gemeenten o.b.v. toonbankbestedingen inclusief toerisme (2021)

¹² De grafiek toont (en is gesorteerd naar) de gemeenten met de meeste bestedingen in de recreatieve sector.

De omzet in de gemeenten komt deels terecht in winkelgebieden en deels op verspreide locaties¹³. Onderstaande tabel toont per sector de top 5 winkelgebieden in Rivierenland met het grootste marktaandeel. De percentages laten zien welk deel van de totale omzet in de betreffende sector in Rivierenland in dat winkelgebied terecht komt. In de dagelijkse sector zijn wijkwinkelcentrum Parijsch in Culemborg en het centrum van Geldermalsen de belangrijkste trekkers. In de recreatieve sector weet het centrum van Tiel ruim een kwart van de regionale omzet naar zich toe te trekken. In de doelgerichte sector is de Buitenbolkweg in Tiel de grootste trekker.

Tabel 4.2 Winkelgebieden met grootste marktaandeel per sector

Dagelijks		Recreatief		Doelgericht	
Parijsch, Culemborg	6%	Centrum Tiel	27%	Buitenbolkweg, Tiel	9%
Centrum Geldermalsen	6%	Centrum Zaltbommel	14%	Centrum Tiel	5%
De Kranshof, Tiel	5%	Centrum Culemborg	11%	A V Diemenstraat, Culemborg	5%
Westlede, Tiel	5%	Centrum Geldermalsen	10%	Van Voordenpark, Zaltbommel	4%
Steenweg Zaltbommel	4%	Centrum Beneden Leeuwen	5%	Centrum Culemborg	3%

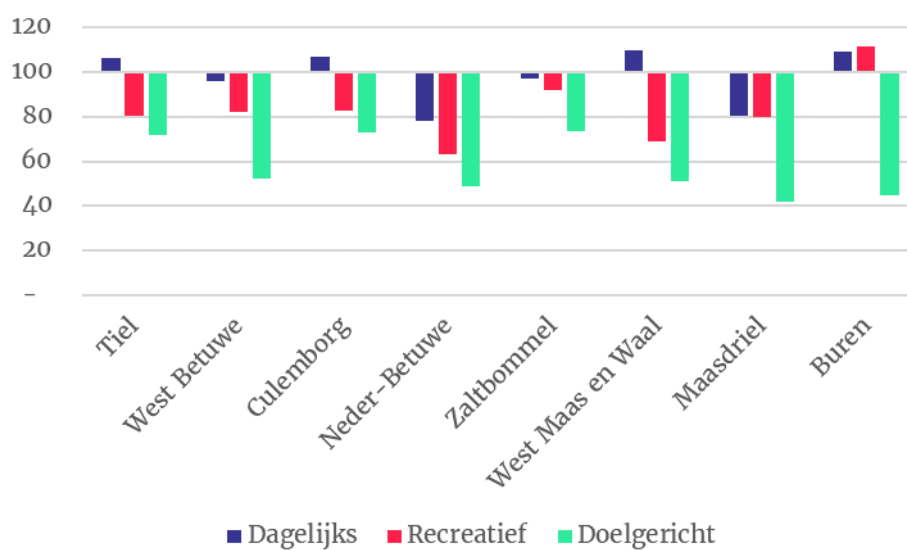
4.3 Economisch functioneren

We zagen in paragraaf 3.2. dat het winkelaanbod per 100.000 inwoners in de gemeenten uiteenliep. Ook zagen we dat er in de doelgerichte sector relatief veel aanbod is in Rivierenland. Met name in de recreatieve sector is er veel afvloeiing naar buiten het Rivierenland.

Wat betekent dat in termen van het economisch functioneren van de detailhandel in het Rivierenland? Figuur 4.2 toont de gemiddelde vloerproductiviteit per m² WVO per sector in de acht gemeenten als schaalscore t.o.v. het onderzoeksgebied (=100). Opgemerkt moet worden dat we daarmee een relatief landelijk gebied vergelijken met een relatief verstedelijkt gebied (waar in de regel de vloerproductiviteit hoger ligt). In de figuur springt vooral de relatief lage vloerproductiviteit in de doelgerichte sector in het oog. Dit kan wijzen op een overaanbod van matig functionerende winkelmeters. Vanuit de regio bestaat echter ook de indruk dat het hier deels om voorzieningen gaat met een meer industrieel karakter en met een bredere functie dan alleen het leveren aan de consument. Zeker als deze voorzieningen op “goedkope” locaties zijn gevestigd, is een relatief lage vloerproductiviteit te verantwoorden.

¹³ Locatus noemt een locatie een winkelgebied indien er minimaal vijf verkooppunten in de detailhandel zijn geconcentreerd óf indien er een supermarkt is met minimaal 500 m² winkelvloeroppervlak in combinatie met 2 of 3 andere winkels.

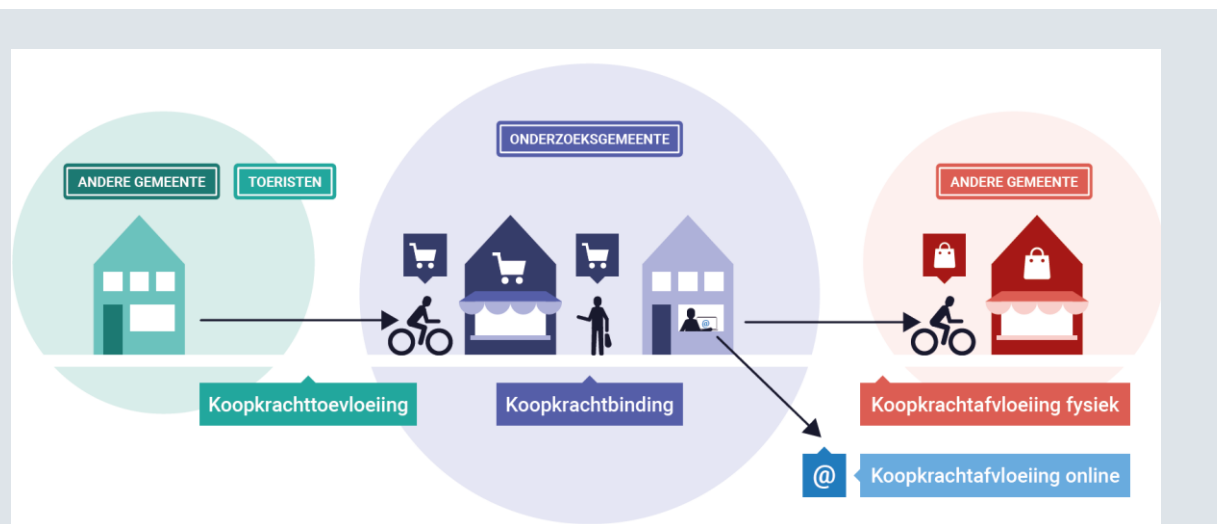
Figuur 4.2 Gemiddelde vloerproductiviteit (index onderzoeksgebied = 100)

5 Koopstromen

5.1 Inleiding

Waar het vorige hoofdstuk inging op de bestedingen bij de detailhandel in de verschillende gemeenten, laten we in dit hoofdstuk zien welke koopstromen daaraan ten grondslag liggen. Hiermee maken we zichtbaar waar consumenten uit de verschillende gemeenten hun aankopen doen en waar gemeenten en winkelgebieden hun omzet vandaan halen.

Detailhandelsbestedingen: alle bestedingen door consumenten bij de online en offline detailhandel.

Te verdelen naar:

- **Koopkrachtbinding** (bij fysieke winkels in de eigen gemeente)
- **Koopkrachtafvoer fysiek** (bij fysieke winkels in een andere gemeente)
- **Koopkrachtafvoer online** (bij webshops: pure online¹⁴ en omnichannel¹⁵)

Toonbankbestedingen: alle bestedingen bij fysieke winkels (= omzet exclusief btw).

Bestaande uit:

- Bestedingen van inwoners uit de eigen gemeente
- Bestedingen van inwoners van buiten de eigen gemeente (= **toevloeiing**)
- Bestedingen van toeristen (= **toevloeiing**¹⁶)

¹⁴ Webshops van bedrijven zonder fysieke vestiging.

¹⁵ Webshops van landelijke winkelketens en lokale winkeliers.

¹⁶ We benadrukken dat de toeristische bestedingen vanuit de bron beschikbaar zijn op COROP-niveau. Op basis van het aantal werkzame personen in enkele toeristische sectoren zijn deze toebedeeld aan gemeenten in het onderzoeksgebied. Resultaten op gemeenteniveau (of totalen van provincies of het onderzoeksgebied) zijn inclusief toerisme. Toerisme is daar onderdeel van de toevloeiing. Resultaten op het niveau van winkelgebieden zijn exclusief toerisme.

5.2 Binding en afvloeiing (bestemming)

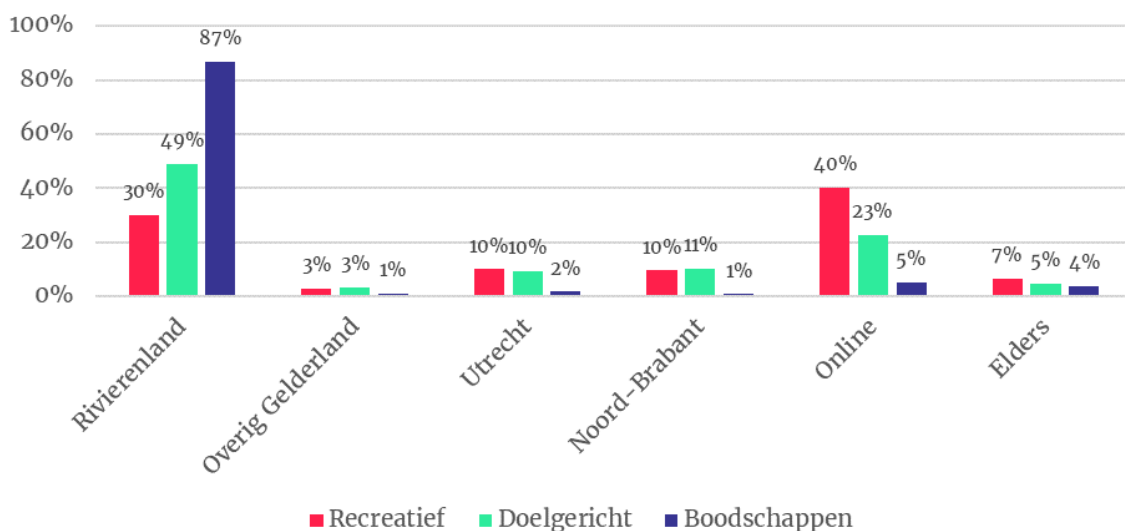
Regionale binding

De inwoners van Rivierenland doen veruit het grootste deel van hun dagelijkse boodschappen bij een winkel in de eigen regio (87%). Dat wat in deze sector afvloeit komt vooral in het online kanaal (gemiddeld 4%) en verspreid op diverse andere locaties buiten Rivierland terecht.

In de recreatieve en doelgerichte sector is dat anders. Vooral in de recreatieve sector is de regionale binding laag: 30% van de bestedingen in deze sector komt terecht bij een winkel in Rivierenland. Van de overige 70% gaat 40% naar het online kanaal en 27% vloeit af naar een andere provincie. Dat wat afvloeit naar een winkelgebied buiten Gelderland, komt vooral in de provincie Utrecht (stad Utrecht en Veenendaal) en Noord-Brabant ('s-Hertogenbosch) terecht. Dit geldt zowel voor de bestedingen in de recreatieve als de doelgerichte sector.

In de doelgerichte sector blijft ongeveer de helft van de bestedingen in Rivierenland. De overige bestedingen vloeien vooral af naar het online kanaal en naar de eerder genoemde steden buiten de provincie.

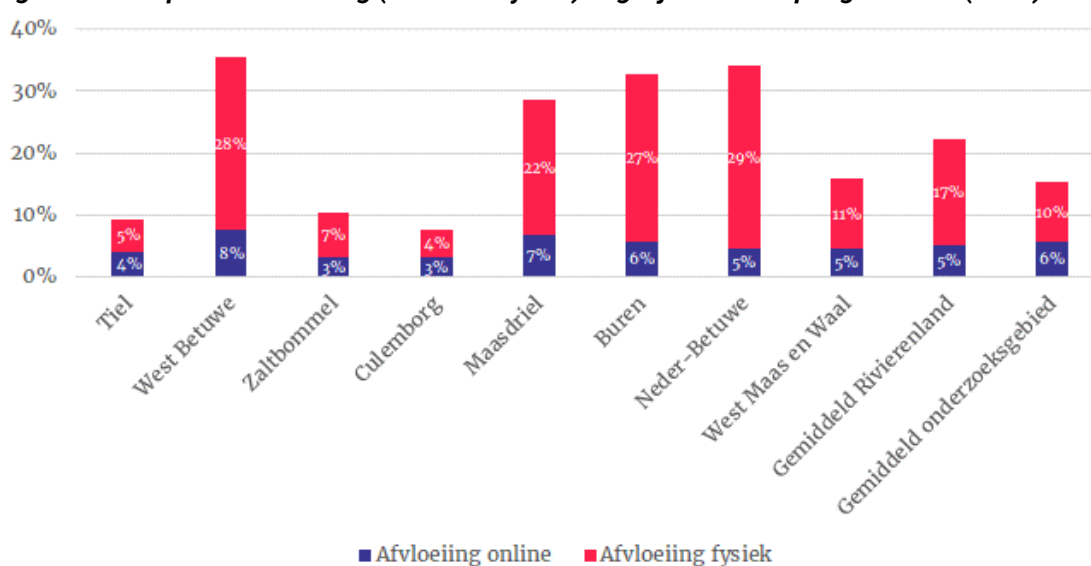
Figuur 5.1 Bestemming bestedingen inwoners Rivierenland per sector

Dagelijkse sector

Figuur 5.2¹⁷ laat per gemeente zien welk deel van de bestedingen in de dagelijkse sector afvloeit naar het online kanaal of naar een winkelgebied buiten de eigen gemeente. De figuur illustreert de grote verschillen die hierin tussen de gemeenten zitten. De online afvloeiing varieert van 3% in Culemborg en Zaltbommel tot 8% in West Betuwe. Ook als het gaat om afvloeiing naar andere winkelgebieden springt West Betuwe in het oog. Terwijl deze gemeente in de dagelijkse sector de op een na grootste winkelvloeroppervlakte van de acht gemeenten telt, heeft het tegelijkertijd de op een na hoogste afvloeiing naar winkelgebieden buiten de eigen gemeente. Deze bestedingen vloeien onder andere af naar Gorinchem (9%), Tiel en Vijfheerenlanden (elk 5%), Zaltbommel (4%) en Culemborg (3%). Maar ook de fysieke afvloeiing vanuit Maasdriel, Buren en Neder-Betuwe is hoog te noemen (hoewel zij een iets minder uitgebreid dagelijks winkelaanbod hebben).

Figuur 5.2 Koopkrachtafvloeiing (online en fysiek) dagelijkse sector per gemeente (2021)

¹⁷ Aflopend gesorteerd naar WVO dagelijks.

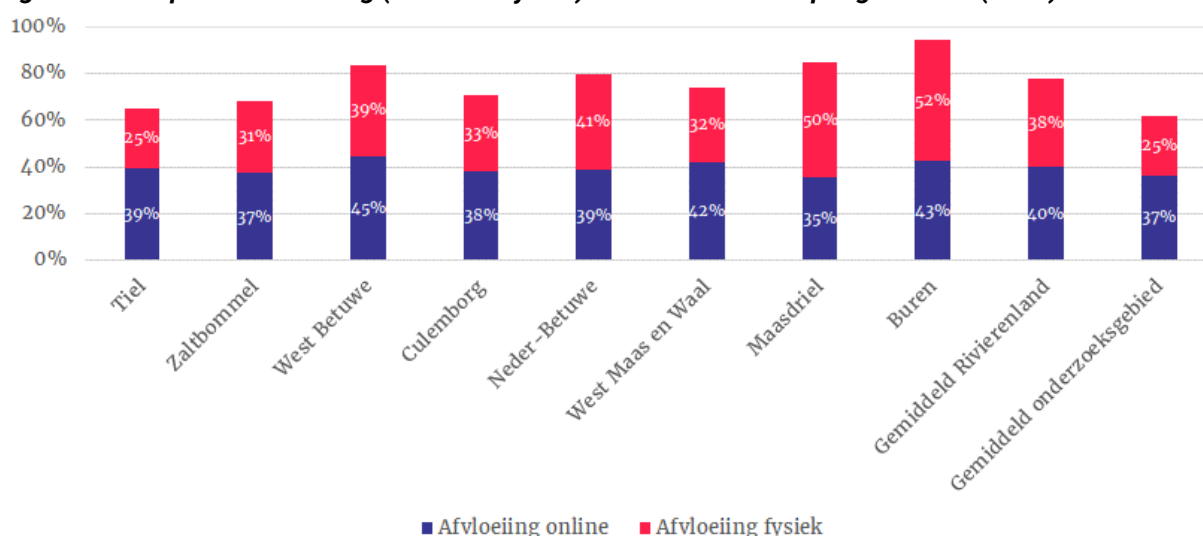
Recreatieve sector

Figuur 5.3¹⁸ laat per gemeente zien welk deel van de consumentenbestedingen in de recreatieve sector afvloeit. De grafiek toont zowel de afvloeiing naar het onlinekanaal als de afvloeiing naar winkelgebieden buiten de eigen gemeente. In Rivierenland ligt zowel de afvloeiing naar het online kanaal als de afvloeiing naar winkelgebieden in andere gemeenten, hoger dan gemiddeld in het onderzoeksgebied.

Over het algemeen zit er tussen de verschillende (typen) gemeenten slechts een beperkt verschil in de mate waarin inwoners voor aankopen in de recreatieve sector georiënteerd zijn op het onlinekanaal. Ook binnen de regio Rivierenland zijn deze verschillen beperkt. De variatie in afvloeiing zit vooral in de mate waarin de inwoners op winkelgebieden buiten de eigen gemeente zijn georiënteerd. Daarbij geldt: hoe omvangrijker het winkelaanbod in de eigen gemeente, hoe beter gemeenten de consumentenbestedingen weten te binden en dus hoe minder er afvloeit naar andere winkelgebieden. Zo ook in Rivierland waar Tiel de consumentenbestedingen in de recreatieve sector het beste weet te binden. De afvloeiing naar winkelgebieden buiten de eigen gemeente is in Tiel dan ook het laagst. Tiel wordt hierin gevolgd door Zaltbommel en Culemborg.

De afvloeiing naar het online kanaal is het grootst in de gemeente West Betuwe. In de gemeente Buren geldt dat voor de afvloeiing naar winkelgebieden buiten de eigen gemeente.

Figuur 5.3 Koopkrachtafvloeiing (online en fysiek) recreatieve sector per gemeente (2021)

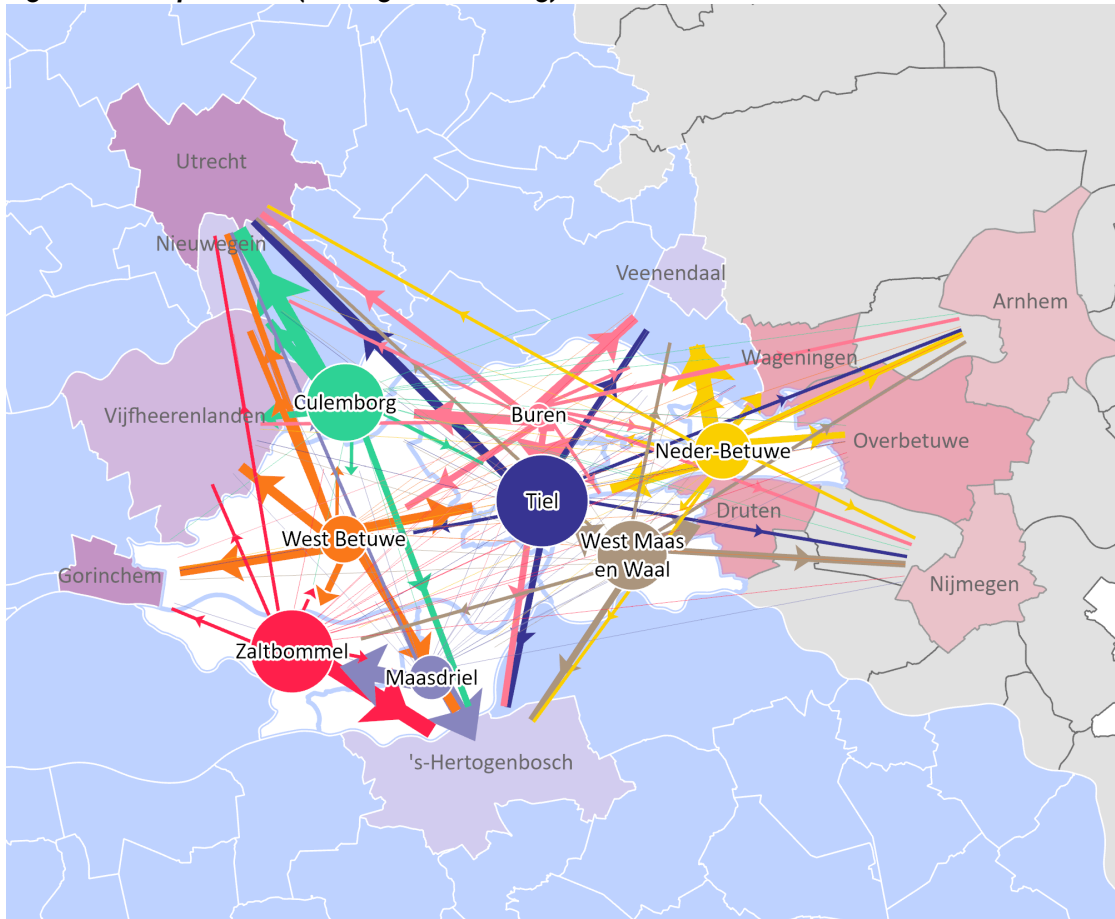

¹⁸ Aflopend gesorteerd naar WVO recreatief.

Figuur 5.4 laat zien waar de fysieke bestedingen in de recreatieve sector naartoe gaan. De omvang van de bollen geeft aan welk deel van deze bestedingen in de eigen gemeente blijft. De dikte van de pijlen geeft aan welk deel afvloeit naar omliggende gemeenten.

Het zijn vooral de inwoners van Maasdriel (26%) en Zaltbommel (15%) die voor de recreatieve sector sterk op 's-Hertogenbosch zijn georiënteerd. De inwoners van Culemborg (11%) gevolgd door Tiel (6%) zijn voor de recreatieve sector het sterkst op Utrecht georiënteerd. De inwoners van Neder-Betuwe (12%) en Buren (6%) zijn dat op Veenendaal. Inwoners van West Maas en waal gaan ook naar Druten en Nijmegen.

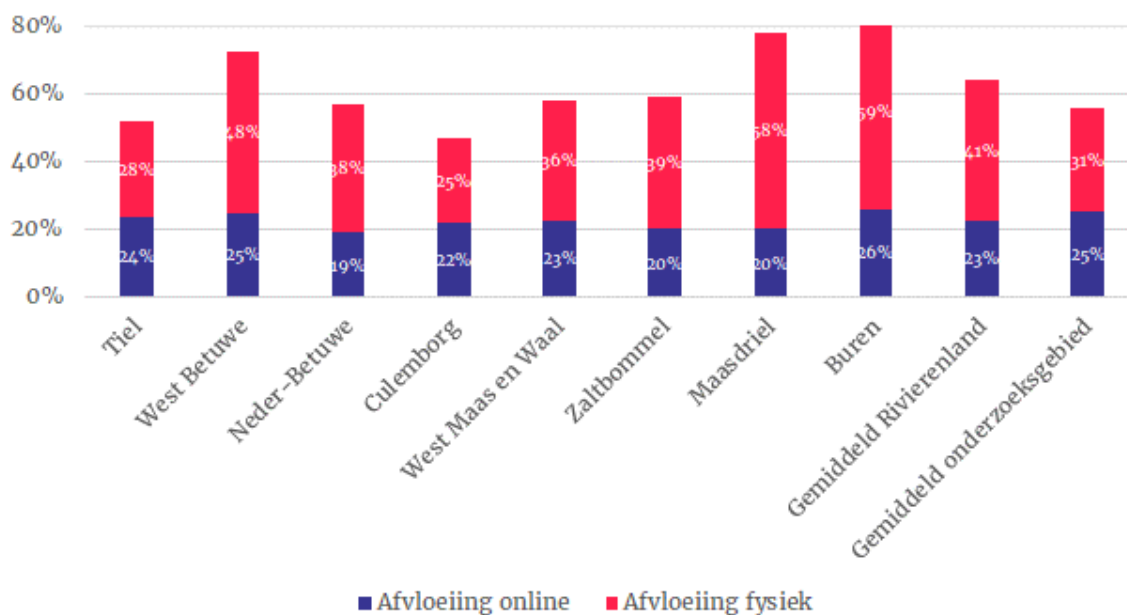
Figuur 5.4 Koopstromen (binding en afvloeiing) recreatieve sector

Doelgerichte sector

Figuur 5.5¹⁹ laat per gemeente zien welk deel van de consumentenbestedingen in de doelgerichte sector afvloeit. De grafiek toont zowel de afvloeiing naar het onlinekanaal als de afvloeiing naar winkelgebieden buiten de eigen gemeente. Hiermee wordt zichtbaar dat de afvloeiing (en dus ook de binding) nauwelijks samenhangt met het beschikbare aanbod in deze sector. Zo zien we dat de gemeente West Betuwe (net als in de recreatieve sector) relatief veel aanbod heeft maar dat er tegelijkertijd een groot deel van de bestedingen afvloeit naar winkels buiten de eigen gemeente. Culemborg daarentegen weet de bestedingen van haar inwoners in de doelgerichte sector meer te binden. Mogelijke verklaringen voor deze variatie zijn het type aanbod, de locatie en de kwaliteit en nabijheid van aanbod in omliggende gemeenten.

Figuur 5.5 Koopkrachtafvloeiing (online en fysiek) doelgerichte sector per gemeente (2021)

Zo lijkt bijvoorbeeld Culemborg te profiteren van veel aanbod (kwantitatief en kwalitatief) en relatief grote afstand tot (fysieke) concurrenten.

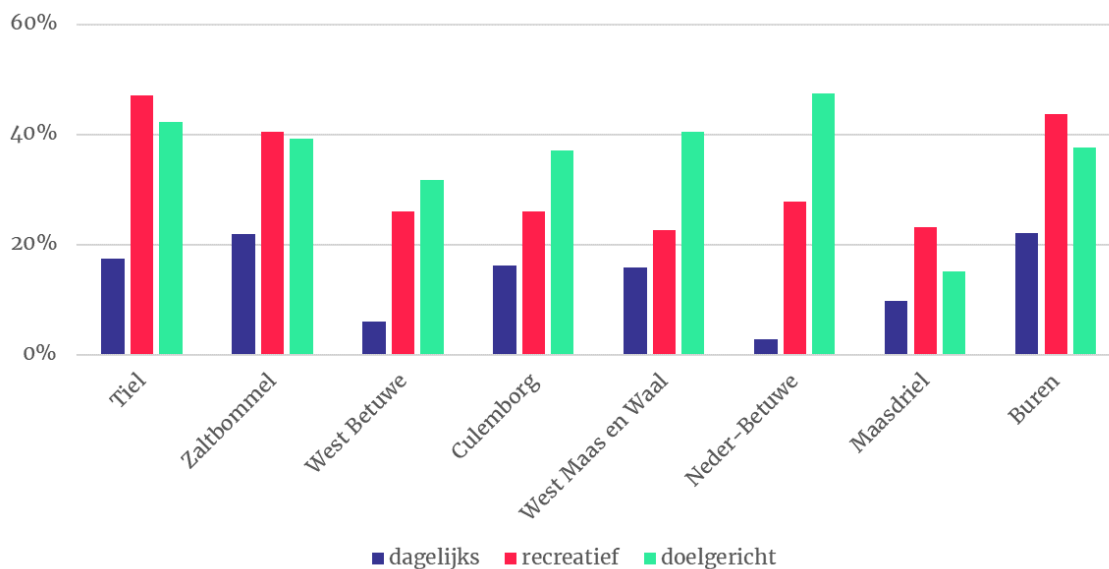
¹⁹ Aflopend gesorteerd naar WVO doelgericht.

5.3 Toevloeiing (herkomst)

Behalve naar koopstromen gezien vanuit de consument (binding en afvloeiing) kijken we naar koopstromen gezien vanuit de ondernemer. Daarbij is onder andere de toevloeiing relevant. Deze geeft aan welk deel van de winkelomzet van buiten de eigen gemeente afkomstig is. De koopkrachttoevloeiing laat dus zien in hoeverre het aanbod in een gemeente (of een winkelgebied) een bovenlokale functie vervult. Toevloeiing is geen absolute indicator voor economische prestaties. Ook winkelgebieden met een lage toevloeiing kunnen uitstekend presteren.

Het aandeel toevloeiing varieert sterk tussen gemeenten en branches. Vaak zijn het gemeenten met een onderscheidend winkelaanbod die relatief veel bestedingen van buiten de eigen gemeente aantrekken. Dit zijn soms ook kleine gemeenten met een bepaalde lokale trekker, die qua draagvlak in belangrijke mate draaien op de bestedingen van bezoekers van buiten. Dit geldt bijvoorbeeld voor de gemeente Buren. De bovenlokale trekkracht van Buren in de recreatieve sector evenaart (in procentuele zin) het niveau van Tiel. Neder-Betuwe heeft met haar doelgerichte sector een relatief groot bovenlokaal verzorgingsbereik.

Figuur 5.6 Aandeel toevloeiing per sector per gemeente inclusief toerisme (2021)

Tabel 5.1 toont voor de acht gemeenten in Rivierenland waar de bestedingen in de recreatieve sector vandaan komen. Hierin zien we onder andere de toeristische functie van de verschillende gemeenten terug. Deze is het grootst in de gemeente Buren waar 7% van de bestedingen in de recreatieve detailhandel afkomstig is van toeristen. Behalve Buren trekt Neder-Betuwe de nodige bestedingen van buiten de regio aan. Deze bestedingen zijn in belangrijke mate afkomstig van de inwoners van de gemeente Overbetuwe en Rhenen.

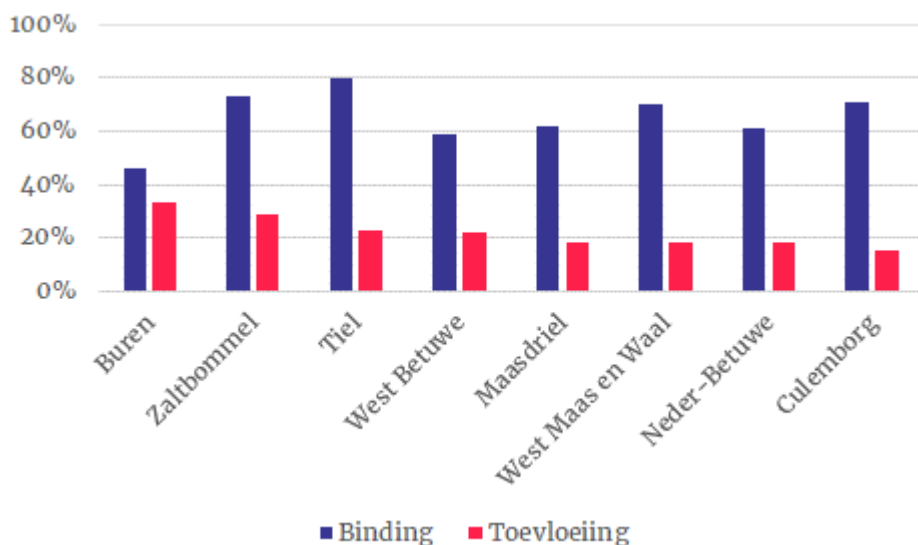
Tabel 5.1 Herkomst bestedingen recreatieve sector per gemeente

Herkomst	Buren	Culemborg	Maasdriel	Tiel	Zaltbommel	West Maas en Waal	Neder-Betuwe	West Betuwe
Buren	56%	12%	0%	16%	0%	3%	7%	6%
Culemborg	0%	74%	0%	1%	1%	0%	0%	3%
Maasdriel	0%	0%	77%	0%	19%	2%	0%	0%
Tiel	6%	1%	0%	53%	0%	2%	1%	3%
Zaltbommel	0%	0%	7%	0%	60%	0%	0%	1%
West Maas en Waal	3%	0%	0%	3%	1%	77%	0%	0%
Neder-Betuwe	13%	0%	0%	5%	0%	2%	72%	0%
West Betuwe	0%	5%	2%	10%	7%	0%	2%	74%
Rhenen	2%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	0%
Overbetuwe	0%	0%	0%	0%	1%	2%	5%	0%
Toerisme	7%	1%	4%	1%	1%	3%	2%	2%
Elders	11%	8%	10%	10%	10%	8%	8%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

5.4 Stromen horeca

Figuur 5.7 laat per gemeente zien welk deel van de bestedingen bij de Rivierenlandse horeca van buiten de eigen gemeente komt (toevloeiing) en welk deel van de horecabestedingen van de inwoners in de eigen gemeente blijft (binding)²⁰. Terwijl voor de binding in de horeca over het algemeen geldt ‘hoe meer aanbod hoe hoger de binding’ (zoals we in de grafiek zien voor Tiel), ligt dat voor de toevloeiing anders. Het zijn niet de grootste gemeenten met het meest uitgebreide horeca-aanbod die de hoogste toevloeiing realiseren. Dit zijn juist vaak gemeenten met een of meer specifieke horecagelegenheden waarvan een sterke bovenlokale trekkracht uitgaat. Evenals in de detailhandel (specifiek de recreatieve sector) weet de gemeente Buren ook met haar horeca-aanbod een wat grotere doelgroep buiten de eigen gemeente aan te spreken.

Figuur 5.7 Toevloeiing horeca (2021)

²⁰ Bestedingen horeca berekend o.b.v. aantal bezoeken * gemiddelde besteding (= klassenmidden). Aflopend gesorteerd op toevloeiing.

6 Waardering winkelgebieden

6.1 Waardering winkelgebieden

Figuur 6.1 laat de overall waardering voor de centrale, ondersteunende en grootschalige winkelgebieden in Rivierenland zien. Van de centrale winkelgebieden wordt het centrum van Lienden het beste gewaardeerd. Van de ondersteunende winkelgebieden zijn dat Westlede in Tiel en de Steenweg in Zaltbommel. Van de grootschalige winkelgebieden wordt de Buitenbulkweg in Tiel het beste gewaardeerd.

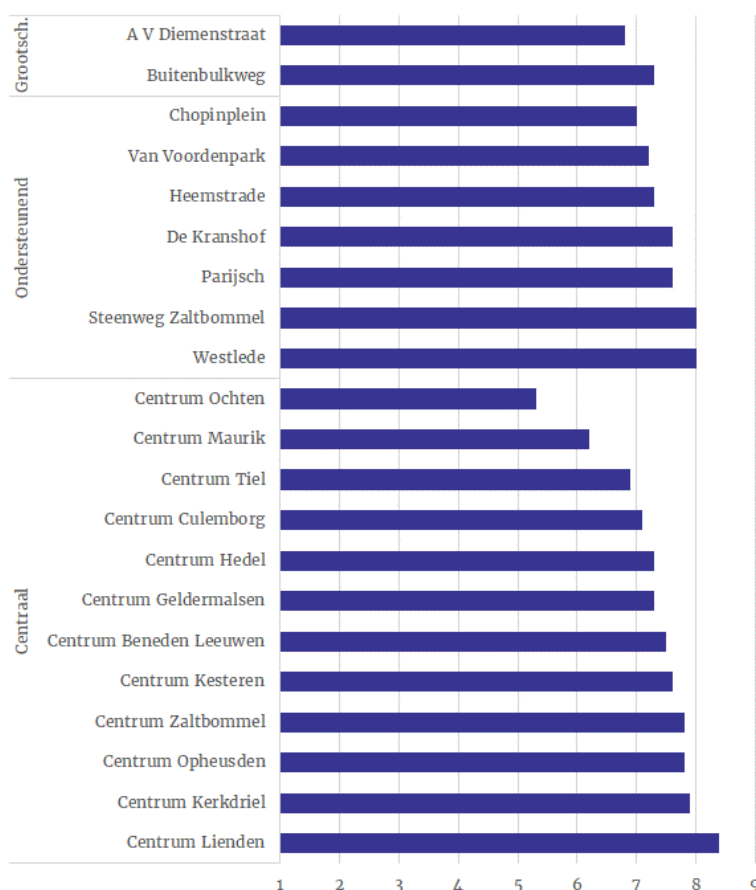
In het algemeen waardeert de consument de winkelgebieden in Rivierenland vooral op hun bereikbaarheid. Dit geldt zowel voor de bereikbaarheid per fiets (8,4) als met de auto (8,2). Uitzondering op de hoge waardering voor autobereikbaarheid is centrum van Culemborg dat hiervoor een 6,5 krijgt van de consument.

Ook de netheid en het veiligheidsgevoel worden in de winkelgebieden in Rivierenland over het algemeen goed gewaardeerd (beiden gemiddeld 7,8). Het centrum van Tiel scoort hierop (met respectievelijk een 6,8 en 6,9) het laagst.

Over het horeca-aanbod en de aanwezige faciliteiten (zoals wifi, kluisjes en toiletten) zijn consumenten in Rivierenland beduidend minder te spreken.

Het horeca-aanbod in de winkelgebieden in Rivierenland waardeert de consument gemiddeld met een 5,1 (specifiek de centrum locaties een 5,8). Uitzonderingen op deze lage waardering voor de horeca zijn de centra van Culemborg en Zaltbommel die op dit punt beiden een waardering van 7,7 krijgen van de consument. Ook in de centra van Tiel en Kerkdriel wordt het horeca-aanbod relatief goed gewaardeerd (beiden 7,4). Vaak zijn het de kleinere centrumgebieden waarvan het horeca-aanbod niet goed wordt beoordeeld.

Figuur 6.1 Waardering winkelgebieden

6.2 Verblifsduur

Figuur 6.2 toont de verblijfsduur van consumenten in de centrale winkelgebieden in Rivierenland. De figuur illustreert de recreatieve winkelfunctie van Tiel waar een relatief groot deel van de consumenten meer dan een uur verblijft.

Figuur 6.2 Verblifsduur

